

Hemutrustningslån – kommenterad statistik

CSN, Rapport 2019:3

Hemutrustningslån – kommenterad statistik

Centrala studiestödsnämnden (CSN) 2019

Producent CSN, Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontaktperson Hanna Rösth
Hanna.rosth@csn.se

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Inledning	6
Vad är hemutrustningslån?.....	6
Vem kan låna?.....	6
Hushållets storlek avgör hur mycket pengar som lånas ut	7
2. Antalet låntagare minskade under 2018	8
De flesta lånar för omöblerat boende	9
Orsaker till avslag	10
De flesta ansöker inom sex månader	10
3. Vem tar hemutrustningslån?	11
Det är fler män än kvinnor som tar hemutrustningslån	11
De flesta som har lån är mellan 30 och 49 år	11
Personer från 65 olika länder fick lån år 2017	13
4. Skulder och återbetalning	15
Den genomsnittliga skuldsättningen minskar.....	15
Återbetalning av hemutrustningslån	16
Fler låntagare betalar innan de blivit återbetalningsskyldiga	16
Anstånd med betalningen blir mindre vanligt.....	17
Färre lån efterskänktes under 2018.....	17
Fler obetalda lån sägs upp till omedelbar betalning.....	19
CSN arbetar för att behålla kontakten med låntagarna.....	19
5. Slutsatser	20
Hur ser utvecklingen för hemutrustningslånet ut över tid?.....	20
Vem tar hemutrustningslån?.....	20
Hur fungerar återbetalningen av hemutrustningslånet?	21
Referenser	22
Bilagor	23

Sammanfattning

Hemutrustningslån kan ges till nyanlända flyktingar och vissa andra utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd. Lånet är till för inköp av möbler och köksutrustning och det administreras av CSN. Denna rapport syftar till att öka kunskapen om hemutrustningslånet och dess utveckling.

Under 2018 betalade CSN ut 138,8 miljoner kronor i hemutrustningslån till 12 000 låntagare. Antalet ansökningar ökade till och med år 2017, men under 2018 har antalet minskat kraftigt. Antalet nya låntagare och totalt utbetalt belopp har därmed också minskat under 2018. Under 2018 avsåg över 80 procent av lånen omöblerade boenden.

Det är fler män än kvinnor som söker hemutrustningslån, vilket är en naturlig följd av att det också är fler män än kvinnor som beviljas uppehållstillstånd och tas emot i en kommun. Under 2017 och 2018 har dock andelen kvinnor som beviljats hemutrustningslån ökat, och år 2018 var fördelningen 43 procent kvinnor och 57 procent män. De flesta som har hemutrustningslån är i åldrarna 30 till 49 år. Under år 2017 hade 65 procent av de som fick hemutrustningslån syriskt medborgarskap.

Skuldsättningen har minskat gradvis under en längre tid och nära tre fjärdedelar av alla skulder är nu 25 000 kronor eller lägre. Nya regler för vilka belopp som kan betalas ut trädde ikraft 1 mars 2017, men det är ännu för tidigt att avgöra om detta fått någon inverkan på skuldsättningen.

Återbetalningen av hemutrustningslånet kan inte följas upp på ett heltäckande sätt, men vi kan se att det totala inbetalda beloppet fortsatt ökar. Totalt betalades 218,8 miljoner kronor in under 2018, vilket gav ett genomsnittligt inbetalt belopp på strax över 3 000 kronor per lån.

1. Inledning

Hemtrustningslån kan ges till nyanlända flyktingar och vissa andra utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd. Lånet är till för inköp av möbler och köksutrustning och det administreras av CSN.

Sedan hemtrustningslånet infördes 1991 har totalt 3,9 miljarder kronor betalats ut. Under 2018 betalade CSN ut 138,8 miljoner kronor i hemtrustningslån till 12 000 låntagare. CSN har i uppdrag att analysera hemtrustningslånets utveckling och effekter.

De huvudsakliga frågeställningarna för denna rapport är följande:

- Hur ser utvecklingen för hemtrustningslånet ut över tid?
- Vem tar hemtrustningslån?
- Hur fungerar återbetalningen av hemtrustningslånet?

Vad är hemtrustningslån?

Möjligheten för flyktingar och vissa andra utlänningar att låna till hemtrustning infördes den 1 januari 1991.¹ Innan dess hade flyktingar fått försörjningsstöd för att kunna köpa möbler och köksutrustning. En anledning till varför hemtrustningslånet infördes var att motverka att den enskilde flyktingen skulle ledas in i ett bidragsberoende genom försörjningsstödet. Ett sådant beroende skulle kunna leda till att integrationen motverkades. Ett lån istället för ett bidrag till hemtrustning innebär ett ökat personligt ansvar och förtroende.

Lagstiftaren ansåg även att möjligheten att låna skulle stå öppen för alla flyktingar som har behov av hemtrustning. Någon prövning av framtida möjlighet att betala tillbaka lånet skulle inte göras. Av förarbetena framgår vidare att CSN är den myndighet som har de bästa förutsättningarna att administrera låneverksamheten till en rimlig kostnad. Detta med hänsyn till att CSN redan administrerade låneverksamhet i form av studielån.²

Vem kan låna?

Lånet kan ges till nyanlända flyktingar och vissa andra utlänningar som inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet har tagits emot i en kommun.

Följande personer kan få hemtrustningslån:

1. Utlänningar som har överförs till Sverige med stöd av ett särskilt regeringsbeslut
2. Utlänningar som har fått uppehållstillstånd och som har tagits emot i kommunen efter att ha varit registrerade vid en förläggning för asylsökande
3. Andra utlänningar som har fått uppehållstillstånd med tillämpning av 5 kap. 1 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser
4. Utlänningar som har fått uppehållstillstånd på grund av sin anknytning till en utlänning som avses under 1-3 och som ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från

¹ Rskr 1990/91:96 (Prop. 1990/91:25 Bilaga 6)

² Prop. 1990/91:25 Bilaga 6

det att den person som hen har anknytning till först togs emot i en kommun. Kravet är också att den person som utlänningen har anknytning till inte var svensk medborgare vid tidpunkten för utlänningens ansökan om uppehållstillstånd.³

Den som har fyllt 18 år vid det första mottagandet i en kommun kan få lån till hemutrustning. Den som är under 18 år räknas normalt in i föräldrarnas lån som ett hemmavarande barn. Om det finns särskilda skäl kan även en sökande som inte fyllt 18 år vid det första mottagandet få lån, till exempel om hen har kommit till Sverige som ensamkommande barn. Lån kan då sökas när personen fyllt 18 år under förutsättning att hen fyllt 17 år vid det första mottagandet i en kommun. Dessutom krävs att hen fram till 18-årsdagen saknar vårdnadshavare i Sverige. Det finns ingen övre åldersgräns för när det är möjligt att ansöka om hemutrustningslån. När lån ska ges till en person som är sammanboende eller gift ska lånet vara gemensamt för makarna eller samborna, de blir därmed solidariskt ansvariga för återbetalningen av lånet.

Ansökningar om hemutrustningslån görs normalt med hjälp av en behörig lånekontaktperson på kommunen, Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen. Låntagaren kan även ansöka om lånet själv, utan lånekontaktperson.

Hushållets storlek avgör hur mycket pengar som lånas ut

Det går att låna olika belopp beroende på hushållsstorlek och med hänsyn till om bostaden är omöblerad eller möblerad. Nya regler för vilka belopp som kan betalas ut trädde ikraft 1 mars 2017. För en ensam låntagare är det maximala lånebeloppet nu 10 000 kronor och för en familj är det maximalt 35 000 kronor som betalas ut.⁴ För att hemutrustningslånet ska beviljas måste ansökan komma in till CSN inom två år från kommunmottagandet. Om två låntagare som söker lån tillsammans har olika mottagningsdatum gäller ansökningstiden i två år från den dag då den första av de två togs emot i en kommun.

För att ett hemutrustningslån ska kunna betalas ut måste låntagaren underteckna ett skuldebrev och skicka in detta till CSN. Om låntagaren inte skickar in skuldebrevet inom sex månader från det att CSN beviljade lånet upphävs beslutet och inga pengar betalas ut.

Hemutrustningslån löper med ränta från den första utbetalningsdagen. Lånet är amorteringsfritt de två första åren efter att det betalats ut. Därefter fastställs en amorteringsplan med utgångspunkt i lånets storlek. Den som har betalningssvårigheter kan få anstånd med återbetalningen för ett kalenderår i taget. Det är också möjligt att få skulden efterskänkt för låntagare som saknar betalningsförmåga på längre sikt.

Att en stor del av lånen tas gemensamt av två personer gör att uppföljningen i stor utsträckning sker per lån och inte per person. Det är därför flera områden där vi saknar möjlighet att redovisa uppgifter på individnivå, istället presenteras detta utifrån antal eller andel lån. Uppgifterna i rapporten sträcker sig i de flesta fall till och med år 2018. Vissa uppgifter finns dock i dagsläget bara tillgängliga till och med år 2017.

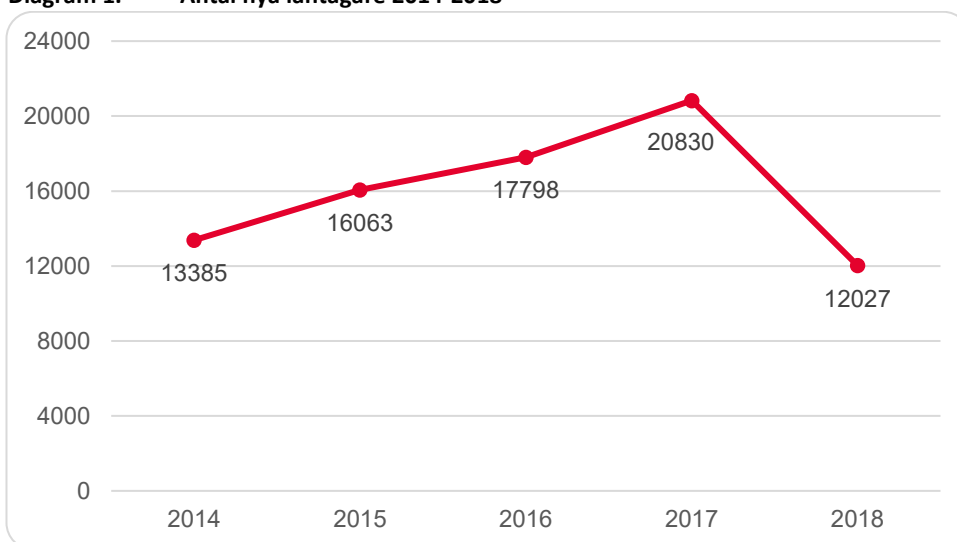
³ Förordning (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar

⁴ Tabell med belopp före och efter regeländringen finns i bilaga 1

2. Antalet låntagare minskade under 2018

Vid utgången av år 2018 hade totalt 92 700 personer hemutrustningslån. Det är en minskning med 1 300 personer jämfört med samma tidpunkt 2017. Under år 2018 beviljade CSN hemutrustningslån till 12 000 nya låntagare. Det är en kraftig minskning jämfört med antalet nya låntagare för tidigare år. Antalet nya låntagare minskade med 42 procent under 2018 jämfört med 2017.

Diagram 1. Antal nya låntagare 2014-2018

Under 2017 betalade CSN ut 227,9 miljoner kronor i hemutrustningslån, vilket var en ökning med 19,7 miljoner kronor jämfört med 2016. Det ökade antalet låntagare gjorde att det utbetalda beloppet ökade 2017, trots att den regeländring som trädde ikraft 1 mars 2017 innebar något sänkta lånebelopp. Under 2018 har betydligt färre personer beviljats uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun⁵, vilket också förklarar varför antalet ansökningar om hemutrustningslån minskade så mycket under 2018. Detta har också medfört att det totala utbetalda beloppet minskat. Under 2018 betalade CSN ut 138,8 miljoner kronor i hemutrustningslån.

⁵ Migrationsverket, URL: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html> (hämtat 2019-01-11)

Tabell 1. Beslut samt utbetalt belopp 2014-2018

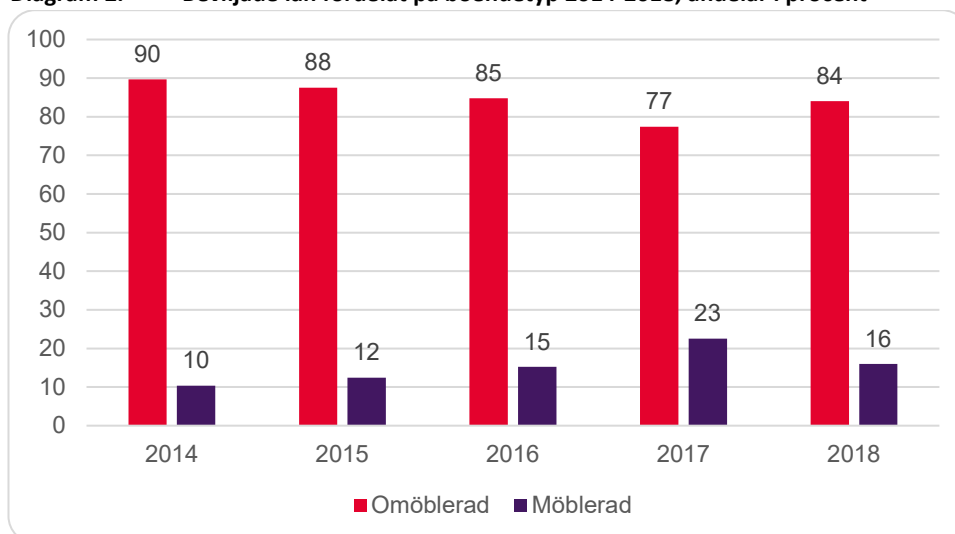
	2014	2015	2016	2017	2018
Beviljade lån	11 091	12 708	14 275	15 982	8 726
-varav kompletterande lån	1 444	2 118	2 167	2 503	1 501
Avslag	251	474	728	1 146	1 008
-varav kompletterande lån	96	234	336	617	508
Ansökningar totalt	11 342	13 182	15 003	17 128	9 734
Utbetalt belopp, mkr	168,8	196,7	208,2	227,9	138,8

Under 2018 beviljades 8 700 nya hemutrustningslån, av dessa var 1 500 kompletterande lån. Kompletterande lån kan beviljas om antalet personer i låntagarens hushåll har ökat eller om en låntagare som tidigare varit inneboende eller bott i en möblerad lägenhet flyttar in i en omöblerad lägenhet.

Andelen lån som beviljas i förhållande till antalet ansökningar har dock minskat, från 98 procent 2014 till 90 procent 2018. Avslagen har framför allt ökat för ansökningar om kompletterande lån. År 2016 gällde 46 procent av alla avslag kompletterande lån, motsvarande andel var 54 procent för år 2017 och 50 procent för år 2018.

De flesta lånar för omöblerat boende

En majoritet av låntagarna ansöker om det maximala belopp som kan beviljas för en omöblerad bostad. Med omöblerad bostad menas en bostad där den boende har tillgång till alla normala funktionaliteter. Det förutsätter normalt att bostaden har egen ingång, egen köksdel och egen toalett. Om bostaden inte anses vara omöblerad är den möblerad. Ett rum som ingår som en del i en större bostad jämföras normalt med en möblerad bostad.

Diagram 2. Beviljade lån fördelat på boendetyper 2014-2018, andelar i procent

År 2017 beviljades 77 procent av lånen för ett omöblerat boende, att jämföra med 85 procent år 2016 och 88 procent år 2015. Andelen som beviljats lån för möblerat boende ökade därmed från 12 procent 2015 till 23 procent 2017. Under 2018 vände trenden igen och andelen som beviljades lån för möblerat boende minskade med 7 procentandelar. Detta kan tyda på att möjligheten att få en egen bostad har förbättrats något mellan 2017 och 2018 och att andelen som bor inneboende eller hyr i andra hand därmed minskat.

Orsaker till avslag

Under 2018 avslag CSN 1 000 ansökningar om hemtrustningslån. Drygt hälften av dessa ansökningar avsåg kompletterande lån. Många som får avslag får det för att de söker hemtrustningslån trots att de inte omfattas av kommunmottagandet och därmed inte uppfyller kriterierna. Andra får avslag för att de inte uppfyller ålderskraven eller att det har gått mer än två år sedan de togs emot i en kommun. Det är vanligt att låntagare som fått hemtrustningslån för en möblerad bostad senare söker kompletterande lån för ett omöblerat boende. CSN:s upplevelse är dock att det blir allt vanligare att de får sin omöblerade bostad för sent för att de ska ha rätt till kompletterande lån, vilket resulterat i att antalet avslagna ansökningar ökar, i synnerhet för kompletterande lån. Vi saknar i dagsläget möjlighet att på systemnivå följa upp anledningarna till avslag och hur avslagen fördelar sig för olika skäl.

De flesta ansöker inom sex månader

De flesta som ansöker om hemtrustningslån gör det förhållandevis omgående när de tagits emot i en kommun.

Tabell 2. Ansökningar inom 24 månader, i förhållande till tidpunkt för kommunmottagande, år 2017

	Omöblerad		Möblerad	
	Antal	Andel	Antal	Andel
- 6 mån	7 841	66 %	2 323	73 %
7-12 mån	2 193	18 %	548	17 %
13-18 mån	1 178	10 %	187	6 %
19-24 mån	690	6 %	124	4 %

För både omöblerat och möblerat boende ansökte den absoluta majoriteten om hemtrustningslån inom sex månader från kommunmottagandet.

3. Vem tar hemustrustningslån?

Utifrån statistik från Migrationsverket har vi beräknat ungefär hur många som hade kunnat ha rätt till hemustrustningslån år 2014-2017⁶. Det finns ingen koppling mellan statistikuppgifterna om kommunmottagande och CSN:s uppgifter om personer som fått hemustrustningslån. Därför kan vi inte följa specifika individer eller se exakt vilka av de kommunmottagna som senare fått hemustrustningslån. Istället har vi gjort en översiktlig jämförelse, baserat på att huvuddelen av dem som söker hemustrustningslån gör det inom sex månader efter att de tagits emot i en kommun.

Det är fler män än kvinnor som tar hemustrustningslån

Vid utgången av år 2017 var 41 procent av alla låntagare med hemustrustningslån kvinnor och 59 procent män. Att fler män än kvinnor har hemustrustningslån antas främst bero på att det är fler män som söker asyl och får uppehållstillstånd i Sverige. Det är därmed också fler män än kvinnor som tas emot i en kommun och har möjlighet att söka hemustrustningslån. Enligt Migrationsverkets uppföljning av kommunmottagna var det 16 686 kvinnor och 21 354 män, över 18 år, som togs emot i en kommun under 2017.⁷ Detta motsvarade 44 respektive 56 procent av alla kommunmottagna över 18 år.

Andelen kvinnor som ansökt om och beviljats hemustrustningslån minskade under 2015 och 2016 men ökade igen under 2017.

Tabell 3. Nya låntagare¹, fördelat på kön, 2014-2017

	2014		2015		2016		2017	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Kvinnor	5 332	40 %	5 929	37 %	6 281	35 %	7 847	38 %
Män	8 053	60 %	10 134	63 %	11 517	65 %	12 983	62 %

¹ Med nya låntagare menas personer som beviljats lån under det aktuella året

En bidragande orsak till att andelen kvinnor som får hemustrustningslån ökat är att andelen kvinnor åter ökat bland dem som söker och beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Under 2018 ökade andelen kvinnor som fick hemustrustningslån ytterligare, till 43 procent.

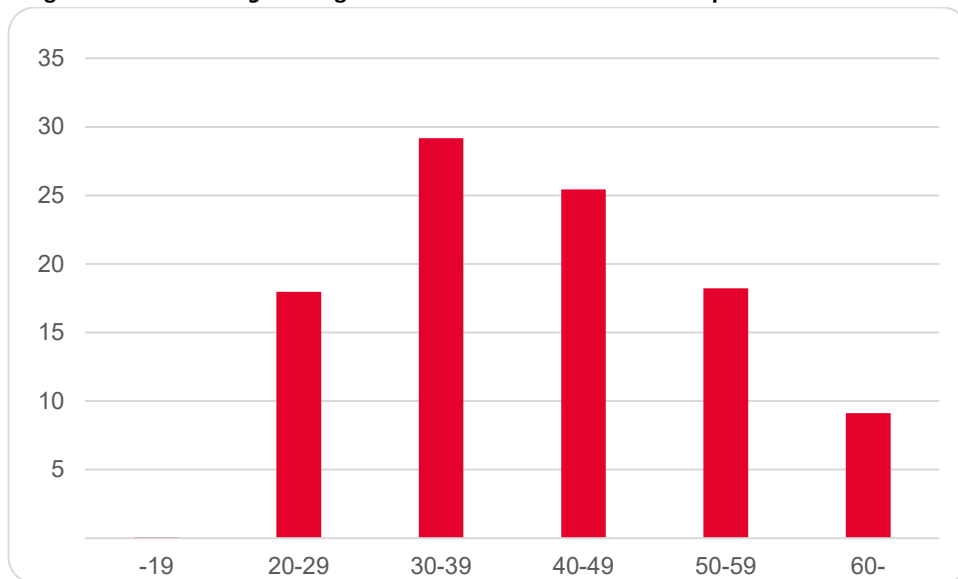
De flesta som har lån är mellan 30 och 49 år

Vid utgången av 2017 var knappt 30 procent av alla låntagare mellan 30 och 39 år, vilket gör detta till det största åldersintervallet. Drygt 25 procent av låntagarna var 40-49 år. Endast 0,1 procent av låntagarna var under 19 år och endast 9 procent var 60 år eller äldre.

⁶ Avsnittet fokuseras på år 2017, pga tidsförskjutning i kommunernas rapportering av kommunmottagna har Migrationsverket ännu inte fullständiga uppgifter för år 2018

⁷ Migrationsverket *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017*

Diagram 3. Samtliga låntagare fördelat efter andelar inom respektive åldersintervall¹

¹ Ålder vid utgången av år 2017.

De allra flesta som söker och beviljas hemutrustningslån återfinns inom åldersintervallen 20-29 och 30-39 år. Dessa intervall motsvarade tillsammans 72 procent av alla *nya* låntagare år 2017.

Tabell 4. Antal och andel nya låntagare¹ inom respektive åldersintervall², 2017

	Antal	Andel
- 19	570	3 %
20 - 29	7 974	38 %
30 - 39	6 937	33 %
40 - 49	3 515	17 %
50 - 59	1 297	6 %
60 -	537	3 %
Totalt	20 830	100 %

¹ Med nya låntagare menas personer som beviljats lån under 2017

² Ålder vid ansökningsstillfället.

Fördelningen mellan olika åldersintervall har varit i stort sett likadan för nya låntagare de senaste åren. Från år 2016 till år 2017 ökade andelen låntagare under 20 år, medan andelen låntagare över 50 minskade något. År 2017 var knappt 3 procent av de nya låntagarna under 20 år och knappt 9 procent var 50 år eller äldre.

Att andelen unga låntagare ökat något kan bland annat förklaras av att antalet ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun ökat något de senaste åren. Det var dock betydligt fler 18-19 åringar som togs emot i en

kommun under 2017 än det var som sökte och beviljades hemutrustningslån. Det kan i stor utsträckning bero på tidsförskjutningen mellan kommunmottagande och beslut om lån. Under de två år man har på sig att söka kan en hel del av de yngsta potentiella hemutrustningslåntagarna hinna fylla 20 år och därmed flyttas över till nästa åldersintervall i uppföljningen.

Det är få låntagare som söker och beviljas lån i högre åldrar. Det är cirka 500 nya låntagare per år som är 60 år eller äldre när de beviljas hemutrustningslån, vilket motsvarar 2-3 procent av alla nya låntagare. Detta förklaras också i stor utsträckning av att det är relativt få i högre åldrar som söker och beviljas uppehållstillstånd samt tas emot i en kommun. Enligt Migrationsverkets uppföljning var endast 1 procent av de kommunmottagna äldre än 64 år under år 2017.

Personer från 65 olika länder fick lån år 2017

CSN:s uppföljning utifrån medborgarskap görs på lån som betalats ut. Under 2017 betalade CSN ut hemutrustningslån till medborgare från 65 olika länder. Av dem kommer 65 procent från Syrien och 11 procent från Eritrea. Andelen statslösa motsvarar 8 procent.

Tabell 5. Nya låntagare¹ med utbetalda lån fördelade efter medborgarskap, år 2017

	Antal	Andel
Syrien	11 247	65 %
Eritrea	1 850	11 %
Statslös	1 379	8 %
Afghanistan	736	4 %
Irak	645	4 %
Iran	288	2 %
Somalia	174	1 %
Övriga länder²	1 324	8 %

¹ Med nya låntagare menas personer som beviljats lån under det aktuella året

² Andelarna för övriga länder är under 1 procent per land.

Migrationsverkets statistik över kommunmottagna visar att det under 2017 var totalt 68 748 personer som togs emot i en kommun⁸. Av dessa hade 34 675 personer, 50 procent, syriskt medborgarskap. Att andelen med syriskt medborgarskap var högre bland dem som fick hemutrustningslån 2017 än bland dem som togs emot i en kommun under samma år, kan bero på att ansökningarna om hemutrustningslån inte skickas in direkt efter kommunmottagandet. Dessutom görs utbetalningen av lånet inte direkt efter beslut. Som nämnts ovan inkommer 67 procent av ansökningarna om hemutrustningslån inom sex månader från att låntagarna tagits emot i en kommun,

⁸ Migrationsverkets siffror inkluderar även barn, som inte kan söka om hemutrustningslån (Migrationsverket *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017*)

men därefter kan det dröja ytterligare innan låntagaren skickat in det som krävs för att få sitt lån utbetalt. Andelen kommunmottagna med syriskt medborgarskap har minskat mellan 2016 och 2017, från 58 procent till 50 procent⁹, medan andelen syrier som sökt hemutrustningslån ökat från 59 procent till 65 procent.

Tabell 6. Antal och andel kommunmottagna från de tio största medborgarskapsländerna, år 2017.¹

	Antal	Andel
Syrien	34 675	50 %
Afghanistan	9 439	14 %
Eritrea	5 879	9 %
Statslös	5 508	8 %
Irak	4 000	6 %
Somalia	2 684	4 %
Etiopien	1 206	2 %
Iran	1 109	2 %
Staten Palestina	719	1 %
Dem Republiken Kongo	594	1 %

¹ Migrationsverket *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017*

Fördelningen utifrån medborgarskap har varit i stort sett likartad de senaste åren, med Syrien som i särklass största medborgarskapsland. År 2016 var de tio största medborgarskapsländerna samma som år 2017, men andelarna skiftar något mellan åren. Till exempel har andelen kommunmottagna med medborgarskap i Afghanistan har ökat mellan 2016 och 2017, medan andelen med medborgarskap i Somalia har minskat något.¹⁰

⁹ Migrationsverket *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017* och *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2016*

¹⁰ Migrationsverket, *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017* och *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2016*

4. Skulder och återbetalning

Vid utgången av 2018 hade CSN 92 700 låntagare med totalt 70 200 stycken hem-utrustningslån. Antalet låntagare är något högre än antalet lån, eftersom en stor del av lånen betalas ut till två låntagare gemensamt. I genomsnitt var det 1,3 låntagare per lån vid utgången av 2018.

Från år 2016 till år 2017 ökade antalet låntagare med 7 600 personer och 5 600 lån. Ökningen kan förklaras av att antalet kommunmottagna ökade. Under 2018 minskade dock antalet låntagare med 1 300 personer och antalet lån minskade med 700 stycken. Det är första gången som antalet låntagare och antalet lån har minskat sedan år 2013.

Den genomsnittliga skuldsättningen minskar

Merparten av låntagarna har en skuld som är lägre än 25 000 kronor. Andelen med skulder som är 25 000 kronor eller lägre har ökat för varje år sedan 2004.

Tabell 7. Skuldstorlek 2018, antal och andel lån inom respektive skuldintervall vid ingången av året

Skuldintervall ¹	2018	
	Antal lån	Andel lån
- 1000	828	1 %
1 001 - 25 000	50 409	72 %
25 001 - 50 000	16 350	23 %
50 000 - 100 000	2 490	4 %
100 001 -	115	0,2 %

¹ Skulder inklusive ränta men exklusive avgifter

År 2018 var 73 procent av skulderna 25 000 kronor eller lägre, att jämföra med 50 procent år 2004. Det innebär att trots att antalet lån och låntagare ökat markant sedan 2004 blir den genomsnittliga skuldsättningen allt lägre. År 2017 ändrades gränserna för vilka belopp som maximalt kan betalas ut till hushåll med en eller två vuxna utan barn, vilket gör att den totala skulden för dessa grupper av låntagare minskar. Skuldsättningen minskar också av att det blivit vanligare att ta lån för möblerade boenden istället för att låna för en omöblerad bostad.

Det finns låntagare som har skulder över 50 000 kronor och det beror främst på att stora lån beviljades i början på 1990-talet då lånebeloppen var högre. För många lån har låntagarna haft anstånd med betalningen under lång tid. Detta medför att ett antal skulder förblir höga.

Återbetalning av hemutrustningslån

Hemutrustningslånen är amorteringsfria de två första åren. Därefter fastställs en amorteringsplan med utgångspunkt i lånets storlek. Om låntagaren lånar mer pengar, eller får anstånd med betalningen, kan amorteringsplanen förlängas. Per den 31 december 2018 var det en knapp tredjedel av alla lån, 19 900 stycken, som fortfarande var amorteringsfria. Även om lånet är amorteringsfritt de första två åren är det alltid möjligt för låntagaren att börja betala lånet frivilligt, innan amorteringsskyldigheten inträder.

Uppföljningen av hur återbetalningen fungerar begränsas av att CSN inte kan följa upp det belopp som betalas in i förhållande till det belopp som debiteras. Vi kan i dagsläget enbart redogöra för det totala beloppet som betalas in, men det saknas möjlighet att ställa detta i relation till hur mycket som borde ha betalats in. Vi har därmed inget mått på hur återbetalningen faktiskt fungerar och vi kan inte heller följa hur många låntagare som sköter eller missköter sin återbetalning.

Sedan hemutrustningslånet infördes 1991 har totalt 3,4 miljarder kronor betalats in. Under 2018 betalades 218,8 miljoner kronor in på hemutrustningslån. Det inbetalda beloppet ökade med 24,2 miljoner kronor, eller 15 procent, mellan 2016 och 2017, och därefter 29,5 miljoner kronor, 13 procent, mellan 2017 och 2018. Ökningen beror främst på att antalet lån och låntagare ökade till och med år 2017, och att dessa nu börjar bli återbetalningsskyldiga på sina hemutrustningslån. Det genomsnittliga inbetalda beloppet har dock också ökat, både per lån och per låntagare.

Tabell 8. Antal lån och totalt inbetalt belopp 2015-2017.

Hemutrustningslån	2014	2015	2016	2017	2018
Antal låntagare ¹	76 011	81 057	86 347	93 985	92 739
Antal lån	57 569	61 836	66 264	71 873	70 191
Återbetalt belopp, mkr ²	126,0	139,3	165,0	189,2	218,8
Genomsnittligt inbetalt belopp per lån och år	2 188	2 253	2 490	2 633	3 117

¹ Inklusivt låntagare som ännu inte blivit återbetalningsskyldiga

² Totalt inbetalt belopp inklusive ränta men exklusive avgifter

Det solidariska betalningsansvaret försvårar återbetalningen av hemutrustningslånet för vissa låntagare, det gäller i synnerhet för låntagare som separerat men fortfarande har ett gemensamt lån. År 2018 var det 3 400 lån för vilka två solidariskt betalningsansvariga låntagare hade skilda adresser.

Fler låntagare betalar innan de blivit återbetalningsskyldiga

Det är fler låntagare än tidigare som betalar tillbaka på lånet innan de blivit återbetalningsskyldiga. Under 2017 betalades närmare 40 miljoner kronor in i förväg, fördelat på 5 900 lån som ännu inte förfallit till betalning. Detta motsvarade 8 procent av alla lån år 2017. Det kan jämföras med att det år 2010 gjordes frivilliga inbetalningar för 2 300 lån som ännu inte förfallit till betalning, vilket motsvarade 4 procent av alla lån. Det genomsnittliga beloppet för frivilliga inbetalningar år 2010 var

5 800 kronor. Sedan dess har det genomsnittliga inbetalda frivilliga beloppet per lån ökat med 1 000 kronor.

Under 2017 slutbetalades 7 000 lån, det är en ökning jämfört med 2016 och motsvarade 10 procent av alla lån år 2017. Antalet ökade ytterligare under 2018, då 8 100 personer slutbetalade sina lån. Det motsvarade 12 procent av alla lån 2018. Antalet och andelen som slutbetalar sina lån har ökat varje år, med undantag för år 2014.

Anstånd med betalningen blir mindre vanligt

Den som har betalningssvårigheter kan få anstånd med betalningen av sitt hemutrustningslån. Under 2018 beviljade CSN anstånd på 10 500 lån, vilket motsvarar 15 procent av det totala antalet lån. För de allra flesta av dessa lån beviljades helt anstånd med betalningen. För en mindre del lån beviljades nedsättning, så att låntagarna fick en mindre summa att betala än enligt den ursprungliga betalningsplanen.

Antalet lån där låntagarna har anstånd med betalningen har minskat under flera år i rad, trots att det totala antalet lån ökat. Andelen lån med anstånd har gått från 37 procent år 2004 till 15 procent år 2018. Arbete och inkomster är avgörande för att en låntagare ska kunna betala tillbaka sitt lån. Många av de som har rätt till helt anstånd väljer att ändå betala en mindre summa, om de har möjlighet. I ansökan om anstånd kan låntagaren ange vilket belopp hen önskar betala, om hen har rätt till helt anstånd men ändå vill betala på sitt lån. Det gjordes för en femtedel av alla lån med anstånd under 2018, då dessa låntagare önskade betala på sina lån trots att de hade rätt till helt anstånd.

Många låntagare har haft anstånd med betalningen under lång tid. Att ha anstånd med betalningen under många år blir dock allt mer ovanligt. En möjlig förklaring till detta är att CSN börjat informera om möjligheterna till efterskänkning mer aktivt, till låntagare som kan ha rätt till detta.

Färre lån efterskänktes under 2018

CSN kan efterskänka ett lån, helt eller delvis, i de fall vi bedömer att en låntagare på längre sikt inte kan betala tillbaka sitt lån. I förarbetena nämns ett antal exempel på situationer när efterskänkning kan bli aktuell, bland annat för äldre låntagare, låntagare som är sjuka eller handikappade samt låntagare som utvandrat och inte bedöms ha förmåga att återbetala sitt lån. Detta gäller även lån där en låntagare har haft anstånd med betalningen i många år. Låntagare kan själva ansöka om efterskänkning, men det kan även initieras av CSN. Sedan hemutrustningslånet infördes år 1991 har sammanlagt 750 miljoner kronor efterskänkts. Totalt beviljades 2 256 låntagare efterskänkning år 2018, 1 135 kvinnor och 1 210 män. Det har varit något fler kvinnor än män som fått lånet efterskänkt under alla år sedan 2001, med undantag för år 2013 och 2017.

Om två låntagare har ett gemensamt lån kan halva lånet efterskänkas om den ena låntagaren uppfyller villkoren för efterskänkning. Efter beslutet om efterskänkning kvarstår halva skulden för den andra låntagaren.

Under 2017 efterskänktes 1 008 lån, vilket motsvarar 1,4 procent av alla lån. Det efterskänkta beloppet uppgick till totalt 41,9 miljoner kronor. År 2018 minskade antalet efterskänkta lån något, och totalt efterskänktes då 844 hela lån. Detta motsvarar 1,2 procent av antalet lån. År 2018 uppgick det efterskänkta beloppet till 33,9 miljoner kronor.

Tabell 9. Eftersänkta lån, antal bifalls- respektive avslagsbeslut samt andel bifall 2014-2018

	Bifall		Avslag	Andel bifall
	Halva lån	Hela lån		
2018	585	838	113	93 %
2017	356	1000	153	90 %
2016	319	890	135	90 %
2015	342	755	138	89 %
2014	306	756	114	90 %

Majoriteten av låntagarna som har fått lån eftersänkta är äldre och saknar inkomst. De flesta är i åldern 50–79 år. Övriga låntagare har i huvudsak fått lånet eftersänkt med hänsyn till sjukdom, funktionsnedsättning, dödsfall eller att de varaktigt utvandrat från Sverige och vi saknat kontakt med dem i mer än tio år. En förklaring till att antalet lån som eftersänks periodvis ökat är att CSN arbetar mer aktivt med att informera låntagare som har rätt till eftersänkning om att de har möjlighet att ansöka om det.

Tabell 10. Eftersänkta lån fördelat på huvudsakliga skäl

	2014	2015	2016	2017	2018
Ålder	52 %	51 %	54 %	44 %	54 %
Sjukdom	28 %	24 %	17 %	14 %	15 %
Dödsfall	15 %	12 %	13 %	9 %	13 %
Utvandrad utan kontakt	1 %	0 %	1 %	19 %	0 %
Övriga skäl¹	4 %	12 %	16 %	14 %	18 %

¹ Ytterligare skäl som kan ge eftersänkning är preskription, liten skuld, flera års anstånd, skuldsanering, med mera, vilket beviljats till ett fåtal låntagare per år. Andelen som får eftersänkning utifrån dessa skäl är genomgående under 10 procent för respektive skäl.

Fördelningen är mellan olika skäl är i huvudsak likartad över tid. Det främsta skälet att få sitt lån eftersänkt är hög ålder, följt av sjukdom och därefter dödsfall. Antalet eftersänkta lån inom respektive kategori varierar dock lite beroende på riktade insatser i handläggningen. Framförallt eftersänkning för låntagare som utvandrat och som CSN saknat kontakt till under långt tid har ökat under vissa år på grund av riktade handläggningsinsatser.

Fler obetalda lån sägs upp till omedelbar betalning

Om en låntagare inte betalar på sitt lån trots påminnelser kan CSN säga upp hela lånet till omedelbar betalning. Om lånet inte betalas efter uppsägningen kan CSN ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogden. Trots att CSN försöker kontakta låntagaren innan lånet sägs upp är det många låntagare som inte går att nå, och som reagerar först när deras lån sagts upp. Om det finns skäl kan dessa låntagare beviljas betalningsplaner trots att lånet sagts upp till omedelbar betalning. Ett sådant skäl kan till exempel vara att låntagaren lever på försörjningsstöd. Under 2018 sades 2 600 lån upp till omedelbar betalning och CSN ansökte om betalningsföreläggande i 2 000 fall. Alla uppsagda lån går därmed inte till Kronofogden.

Under 2018 betalades totalt 8,6 miljoner kronor¹¹ in via Kronofogden, vilket är en ökning jämfört med 2017 då inbetalningarna via Kronofogden var 8,4 miljoner kronor.

Sammantaget medförde arbetet med uppsägning och indrivning att låntagarna betalade in 31,7 miljoner kronor under 2018, vilket är en ökning med 8 miljoner kronor jämfört med 2017. Beloppet avser både betalningar på betalningsplaner hos CSN och betalningar som drivits in via Kronofogden. En förklaring till ökningen kan vara att CSN under 2018 sagt upp fler lån och ansökt om betalningsföreläggande i fler fall jämfört med 2017. Under 2018 slutbetalades 750 uppsagda lån.

CSN arbetar för att behålla kontakten med låntagarna

Under 2018 hade låntagarna för cirka 1 700 lån utländska adresser registrerade hos CSN. För cirka 4 100 lån hade låntagarna okänd eller ofullständig adress. Antalet låntagare vi saknar adress till minskade mellan år 2016 och år 2017 men ökade åter något under 2018. CSN arbetar aktivt med att söka kontaktuppgifter till personer som har ofullständiga adressuppgifter. Upplevelsen hos handläggarna är dock att det är svårt att hitta nya adresser till låntagarna. Det är troligt att en stor del av de som har ofullständiga adresser registrerade befinner sig utomlands. Det är också svårt att få de personer CSN etablerar kontakt med att faktiskt komma igång med återbetalningen av sina lån.

---

¹¹ Inklusiv ränta och avgifter

5. Slutsatser

Hur ser utvecklingen för hemutrustningslånet ut över tid?

Nyttjandet av hemutrustningslånet följer nära antalet kommunmottagna, eftersom de flesta söker hemutrustningslån gör det relativt omgående efter att de tagits emot i en kommun. Förändringar i migrations- och integrationspolitiken har en förhållandevis direkt inverkan på nyttjandet av hemutrustningslånet.

I mars 2017 minskades lånebeloppen för låntagare utan barn. Det är dock ännu för tidigt för att se några effekter av denna regeländring. Rent generellt har dock andelen höga skulder minskat över tid, under 2017 och 2018 var nära tre fjärdedelar av lånen 25 000 kronor eller mindre. Detta kan jämföras med att hälften av alla lån var 25 000 kronor eller mindre år 2004. Det kan antas att denna minskning kommer att fortsätta, delvis med anledning av regeländringen och delvis med anledning av att en något högre andel låntagare lånar för möblerat boende nu jämfört med tidigare.

Under 2017 ökade andelen som lånade för möblerat boende, troligen för att låntagarna i stor utsträckning hade svårt att få förstahandskontrakt. Värt att notera är att denna trend vände under 2018, då andelen som lånade för möblerat boende åter minskade.

Andelen ansökningar som beviljas har minskat från 98 procent år 2014 till 90 procent år 2018. Vi saknar i dagsläget uppgifter som möjliggör analys av anledningen till minskningen samt analys av vad som ligger till grund för avslagen.

Vem tar hemutrustningslån?

Män har lån i högre grad än kvinnor, och de är också fler män än kvinnor som sökt och beviljats nya lån de senaste åren. Detta är en naturlig följd av att det är fler män än kvinnor som söker och beviljas uppehållstillstånd. Andelen kvinnor som fått hemutrustningslån har dock ökat under både 2017 och 2018. Det är vanligast att beviljas lån när man är 20-29 år. De flesta som har lån är dock något äldre, mer än hälften av alla låntagare återfinns inom åldersintervallet 30-49 år.

De flesta som beviljats hemutrustningslån har de senaste åren haft syriskt medborgarskap, vilket motsvarar förväntningarna då de flesta kommunmottagna under motsvarande år varit från Syrien. Det är förhållandevis få med afghanskt medborgarskap som söker och beviljas lån, i förhållande till antalet kommunmottagna från Afghanistan. En förklaring till detta kan vara den jämförelsevis höga andelen ensamkommande barn och unga bland kommunmottagna afghaner. Detta då det är färre i låg ålder som söker lån och de unga som lånar verkar göra det något senare i tid än låntagare i de högre åldersintervallen. Vissa kan också antas vara så unga att de inte ens har rätt att få hemutrustningslån.

Då CSN:s uppgifter om personer med hemutrustningslån inte har kunnat kopplas på individnivå mot Migrationsverkets uppgifter om antal kommunmottagna är det svårt att göra några exakta jämförelser mellan vilka personer som tas emot i en kommun och vilka som sedan väljer att ta hemutrustningslån. Detta beror bland annat på den tidsförskjutning som kan uppstå utifrån att den som tas emot i en kommun har två år på sig att söka hemutrustningslån. För att närmare undersöka vilka bakgrundsvariabler

som kan öka respektive minska benägenheten att låna krävs mer exakta statistikuppgifter, i form av individdata snarare än allmänna uppgifter. Detta är intressant att följa upp ytterligare, och för att resultaten ska ge en tydligare bild krävs då att CSN:s individdata kopplas ihop med uppgifter från Migrationsverket eller SCB så att vi kan följa vilka som tar lån, när det sker samt hur återbetalningen går i ett senare skede.

Hur fungerar återbetalningen av hemtrustningslånet?

Vi saknar till stor del relevanta data för att på ett tillfredställande sätt kunna följa hur återbetalningen av hemtrustningslån fungerar. För uppföljning av återbetalningen krävs att CSN kan koppla ihop belopp som debiteras med de belopp som betalas in, detta är inte möjligt att följa i dagsläget. Istället har vi tillgång till totalt inbetalt belopp, vilket visserligen möjliggör jämförelse över tid men det visar inte hur återbetalningen utvecklas i förhållande till antalet låntagare eller hur betalningen sköts på individnivå. Vi har räknat fram genomsnittligt inbetalt belopp utifrån antalet lån och totalt inbetalt belopp, vilket visar att inbetalningarna per lån ökat något. Vi kan dock inte säga något om huruvida detta är den förväntade utvecklingen i förhållande till storleken på låntagarnas skulder och vad de borde ha betalat och så vidare.

Andelen lån med anståndsbeslut har gått från 37 procent 2004 till 15 procent år 2018. Detta tolkas som att allt fler klarar av att betala på sina lån. Det kan också i någon mån ha ett samband med att allt fler har lägre skulder, vilket i praktiken kan underlätta återbetalningen. Vi kan också se att andelen lån som efterskänks minskar samt att inbetalningarna som genereras av CSN:s kravarbete ökar.

För att ytterligare analysera återbetalningen av lånen vore det också önskvärt att kunna fördela inbetalningar på bakgrundsvariabler. Detta skulle göra det möjligt att påvisa skillnader eller trender, och även möjliggöra riktade insatser för till exempel ökad återbetalning och andra åtgärder. Denna typ av analys är tyvärr inte heller möjlig utifrån det dataunderlag som finns idag.

Referenser

Förordning (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar samt förarbeten: Proposition 1990/91:25 Bilaga 6, Riksdagskrivelse 1990/91:96

Migrationsverket, Statistik: Anvisning till kommuner och bosättning, URL: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html> (hämtat 2019-01-11)

Migrationsverket, Statistik: Anvisning till kommuner och bosättning, *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2016* (Pdf)

URL: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html> (Uppdaterad 2017-02-01, hämtad 2018-10-29)

Migrationsverket, Anvisning till kommuner och bosättning, *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2017* (Pdf)

URL: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html> (Uppdaterad 2018-03-15, hämtad 2018-10-29)

Bilagor

Maximala lånebelopp

Antal personer	Maximalt belopp- omöblerad bostad	Maximalt belopp – möblerad bostad
Efter 1 mars 2017		
1	10 000 kr	5 000 kr
2 (utan hemmavarande barn)	15 000 kr	5 000 kr
2 (varav 1 hemmavarande barn)	20 000 kr	5 000 kr
3	25 000 kr	5 000 kr
4	30 000 kr	5 000 kr
5	35 000 kr	5 000 kr
Före 1 mars 2017:		
1	15 000 kr	5 000 kr
2	20 000 kr	5 000 kr
3	25 000 kr	5 000 kr
4	30 000 kr	5 000 kr
5 eller fler	35 000 kr	5 000 kr

Vi gör studier möjligt.